

Schronisko dla Nieletnich Dominów 81 C

20 – 388 Lublin 6

tel. 081 7518741, tel / fax. 081 7518621

Program zajęć socjokorekcyjnych realizowany z nieletnimi umieszczonymi w Izbie Przejściowej

Niniejszy program został przygotowany do realizacji w cyklu pracy do 14 dni.
Dotyczy on nieletnich umieszczonych w Izbie Przejściowej
czyli w okresie od momentu umieszczenia w Izbie Przejściowej
do chwili przejścia do grupy internatowej.

OPRACOWANIE:

mgr Magdalena Bloch – Kaczka
mgr Katarzyna Lewandowska
mgr Agnieszka Włodarczyk – Dziadosz
dr Tomasz Wach

„Program zajęć socjokorekcyjnych dla nieletnich umieszczonych w izbie przejściowej”, powstał w wyniku dostrzeganej od wielu lat potrzeby takiego zorganizowania pobytu nieletnich, by było to z korzyścią dla systemu resocjalizacji.

Zgodnie z Planem pracy diagnostyczno – resocjalizacyjnej SdN w Dominowie, jak też uwzględnionymi w nim zasadami pracy z nieletnimi, „Program zajęć socjokorekcyjnych” został skonstruowany w sposób komplementarny. W zakresie ogólnej organizacji pracy Schroniska w opracowanym algorytmie postępowania wobec umieszczonych w SdN założono realizację zajęć socjokorekcyjnych. Pierwsza wersja programu została opracowana przez: M. Bloch, M. Moniuk – pedagogów Zespołu Diagnostycznego przy konsultacji T. Wacha.

W / w program skorelowany był z innymi formami oddziaływań wychowawczych realizowanymi w placówce. Zaproponowane zadania szczegółowe pozostawały w ścisłym związku z realizowanymi autorskimi programami wychowawczymi. Były niejako zaczątkiem programów wychowawców.

Program realizowany był od dnia 04.10.1999 r., w wymiarze do 24 godzin w skali miesiąca. Początkowo jego realizacja uzależniona była od faktu umieszczenia nieletniego w Schronisku, a więc i w izbie przejściowej. Zgodnie z § 12. 1 i 2 RMS z dnia 19.05.1997 r. w sprawie rodzajów i organizacji schronisk dla nieletnich oraz zasad pobytu w nich nieletnich (Dz.U.Nr 58, poz. 362), pobyt w izbie powinien być możliwie krótki. W związku z tym program przeznaczony był do realizacji w układzie do 14 dni. Ponieważ często zdarzało się, że nieletni przechodzili do grup (z izby przejściowej) w czasie przed upływem dopuszczalnego terminu 14 dni, program nie był realizowany w całości w zamierzonym układzie. Po przejściu do grupy kontynuowali go wychowawcy, ale w tym wydaniu jego wartość jest znacznie obniżona.

Działania prowadzących (M. Bloch, M. Moniuk) nie były oparte na związku typu stricte wychowawczego – co pozwalało nieletnim na zachowanie poczucia tego, że są w Schronisku osoby, które może uznać za w pełni sobie życzliwe, nie wydające np.: poleceń. Dzięki temu w pewnych sytuacjach można stawać się rzecznikiem interesów wychowanka – a zdarzały się sytuacje w których chłopcy szczerze mówili o swoich trudnościach.

Wielu nieletnich podczas pierwszych dni pobytu w placówce o charakterze izolacyjnym doświadcza „szoku izolacyjnego”. Przejawia się to zazwyczaj: zamknięciem się nieletniego w sobie, niechęcią do nawiązania kontaktów, często widoczny bywa sprzeciw przeciwko decyzji sądu o umieszczeniu, pojawiają się negacje na temat ustaleń regulaminowych.

Wśród **zadań szczegółowych** realizowanych z nieletnimi przebywającymi w izbie przejściowej wymienić można: zapoznanie nieletniego z warunkami pobytu w Schronisku, elementy edukacji prawnej, wprowadzenie elementów profilaktyki uzależnień (wobec określonej grupy nieletnich), wstępną pomoc w nawiązaniu i utrzymaniu systematycznego kontaktu z domem rodzinnym, nawiązanie indywidualnego kontaktu z nieletnim – rozwiązywanie spraw bieżących, zaklasyfikowanie nieletniego na grupę wychowawczą, dokumentacja.

Ze względu na fakt, że zajęcia socjokorekcyjne przewidziane były do realizacji w organizacji pracy internatu, w ocenę zaangażowany był kierownik internatu i dyrektor SdN. Odbywała się ona poprzez dawanie informacji zwrotnych i wskazówek prowadzącym, po przeprowadzeniu obserwacji nieletnich objętych programem oraz rozmów z członkami kadry pedagogicznej. Wskaźnikiem niejako ogólnym miała być informacja o dalszym funkcjonowaniu nieletniego. Jeśli mimo stwierdzonego wysokiego poziomu demoralizacji, nieletni w placówce podejmował współpracę (polegającą głównie na przestrzeganiu regulaminu), mogło to świadczyć o pozytywnym wpływie działań wychowawczych, ale i mogło też **dowodzić skuteczności programu.**

Skuteczność pracy wychowawczej zależała od wielu czynników, m. in: od tego czy nieletni zaakceptował fakt izolacji i podjął próbę współpracy z kadrą pedagogiczną. Na uwagę zasługuje fakt, iż wobec znaczącej grupy spośród umieszczanych w SdN, Sąd prowadził postępowanie poprawcze, w efekcie czego orzekł o zastosowaniu środka poprawczego w postaci umieszczenia w zakładzie poprawczym. Dlatego też szczególnie istotne było dla całego systemu, aby proces resocjalizacji inicjowany był od momentu umieszczenia w instytucji izolacyjnej.

Aby nieletni trafił do odpowiedniej grupy wychowawczej, był poddawany wnikliwej i wszechstronnej obserwacji. Oczywistym pozostawał również fakt zapoznania wychowanka ze specyfiką placówki, jego prawami, obowiązkami, tokiem czynności organu do dyspozycji którego pozostawał.

Równoległe do realizacji powyższego programu w SdN w Dominowie przeprowadzane były badania dotyczące diagnozy lęku – wykonywane na bieżąco przez psychologów ZD: K. Lewandowską, M. Sitarczyk. Wykorzystywano w nich Inwentarz Stanu i Cechy Lęku, który został wybrany jako rzetelne, trafne i wystandaryzowane narzędzie. Wyniki tegoż badania były przez osoby „badające” podopiecznych szczegółowo analizowane i przekazywane osobom zaangażowanym w realizację zajęć.

Kwestionariusz ten opiera się na rozróżnieniu między lękiem rozumianym jako przejściowy i uwarunkowany sytuacyjnie stan jednostki, a lękiem rozumianym jako względnie stała cecha osobowości.

W zakresie lęku ujmowanego jako cecha osobowości nieletni ogólnie uzyskali wyniki wyższe niż przeciętne – średnia arytmetyczna równa 7,20 stena. Zdecydowana większość nieletnich otrzymała wyniki w granicach 7 – 10 stena (73,3 %), co wskazuje na wysoki poziom lęku rozumianego jako cecha psychiczna. Wyniki przeciętne uzyskało 14,3 % wychowanków, natomiast niskie 12,5 % nieletnich.

Nieletni (w pierwszych dniach po umieszczeniu ich w Schronisku w 1,8 % określili aktualnie doświadczany lęk jako niski, 14,3 % nieletnich jako przeciętny, natomiast wysoki poziom lęku sytuacyjnego zadeklarowało aż 84 % badanych).

Jak widać z powyższych danych znaczna część nieletnich w pierwszych dniach swojego pobytu po umieszczeniu w schronisku przeżywa świadomie postrzegane uczucia obawy i napięcia związanego z ich aktualną sytuacją. Dzieje się tak przeważnie dlatego, iż przeżywają oni tzw. „szok izolacyjny”, mają niewielką wiedzę prawną i różne wyobrażenia na temat funkcjonowania schronisk i zakładów poprawczych. Obawiają się oni wyniku swojej sprawy, nie zawsze pogodzeni są z decyzją Sądu.

W ramach badań dotyczących poziomu lęku dokonano pomiaru poziomu zmian w tym zakresie zachodzących podczas 9 tygodni pobytu nieletnich w placówce. Jednym z najbardziej interesujących nas rezultatów przeprowadzanych badań było określenie czy poziom lęku – stanu i lęku – cechy u nieletnich różni się istotnie między pierwszym a drugim badaniem.

Wyniki wskazywały, iż lęk osobowościowy pozostaje niezmienny – wynik pierwszego badania – 7,20 stena, drugiego zaś – 7,05 stena (powodem jest to, iż utrwalone w psychice nieletnich tendencje do reagowania lękowego (obronnego) mają charakter stałych cech osobowości i raczej nie podlegają zmianom w tak krótkim czasie).

W zakresie lęku – sytuacyjnego zaszły zmiany istotne statystycznie ($t = 1,57$, $p = 0,1$). W sferze emocjonalnej wychowanków można zaobserwować tendencje zniżkowe w zakresie subiektywnych, świadomie postrzeganych uczuć obawy i napięcia, a więc w zakresie odczuwanego przez nich 9 tygodni później lęku wywołanego zagrażającymi sytuacjami.

Wiąże się to najprawdopodobniej z przeżywaniem przez nieletnich po umieszczeniu ich w SdN szokiem izolacyjnym. Mają wtedy poczucie niepewności, obawy co będzie się z

nimi działało. Sam fakt pozostawania w pomieszczeniach izby przejściowej, kraty znajdujące się w oknach, stała obecność strażnika wzmagają niepokój – wpływa na obniżenie nastroju. Niewątpliwie jednak, na redukcję tego wskaźnika miał także wpływ system oddziaływań resocjalizacyjnych.

Nieletni trafiają do SdN z niewielką wiedzą prawną, obawiają się jak potoczą się ich sprawy, do tego dołączają się liczne stereotypy jakie posiadają na temat funkcjonowania zakładów poprawczych i schronisk. Dopiero podczas kontaktów z pracownikami pedagogicznymi zapoznają się z podstawami prawa, bardziej rozumieją sytuację w jakiej się znaleźli. Bezpośrednią przyczyną powstawania trudności adaptacyjnych jest uruchomienie mechanizmu obronnego na skutek lęku. Jego redukcja jest możliwa jedynie w warunkach konsekwentnie przestrzeganych reguł i zasad grupowych, przy odpowiedniej kontroli oraz wsparciu ze strony osób dorosłych – przy braku konstruktywnego działania pogorszy się ich samopoczucie i ze zwiększoną siłą będą odczuwali trudności, stesy i konflikty.

Dlatego też **realizacja programu** – szczególnie w pierwszych dniach po przybyciu wychowanka do Schroniska **pozwalala zniwelować objawy „szoku izolacyjnego”**.

Głównymi **celami** pracy pedagogicznej z nieletnimi trafiającymi do izby przejściowej było:

1. dążenie do wzrostu poczucia bezpieczeństwa jednostki, weryfikacja możliwości niwelowania wpływów negatywnych subkultur młodzieżowych;
2. podjęcie próby kształtowania pozytywnych relacji wychowanków z rówieśnikami jak też do świata dorosłych;
3. uświadomienie nieletnim ograniczeń wynikających z niedostatków ich własnego środowiska i aktualnej sytuacji społeczno – prawnej;
4. stała diagnoza nastrojów nieletnich i poczucia ich własnego bezpieczeństwa (niwelacja stresu);
5. komentarz sytuacji społeczno – prawnej nieletnich oraz pełna analiza tej sytuacji przy udziale samych nieletnich.

Uwzględniając zebrane wyniki, zmieniające się potrzeby samej placówki – powstanie grup interwencyjnych – od dnia 01.10.2001 r. program zajęć socjokorekcyjnych uległ modyfikacji, a jego realizację przewidziano w cyklu pracy 2 – miesięcznym z nieletnimi trafiającymi do SdN w Dominowie. Realizatorami programu byli: pedagodzy, psychologowie, wychowawcy, kadra kierownicza. Zajęcia realizowane były przez prowadzenie rozmów indywidualnych, grupowych, samodzielną pracę nieletnich.

Wśród zadań szczegółowych jakie realizowano z podopiecznymi wymienić można:

- zapoznanie nieletniego z warunkami pobytu w SdN

Punkt ten stanowił niezbędny element prawidłowej adaptacji do warunków Schroniska. Realizacja powyższej tematyki cieszyła się dużym zainteresowaniem ze strony nieletnich. Przede wszystkim dawała im możliwość ogólnego zorientowania się w warunkach pobytu, jego celach, roli i zadaniach poszczególnych działów, oraz dostępnością opieki lekarskiej.

- elementy edukacji prawnej dotyczącej nieletniego

To grupa zagadnień, której realizacja jest nieodzowna w pierwszych dniach pobytu nieletniego w Schronisku. Poprawne zapoznanie uczestnika zajęć z uregulowaniami prawnymi dotyczącymi jego osoby, tokiem czynności organu do dyspozycji którego pozostaje, pomoc w formułowaniu ważnych pism oraz komentarz spraw bieżących wpływały pozytywnie na stan emocjonalny (pomimo przekazywanych, w ocenie nieletnich, niejednokrotnie niekorzystnych dla nich informacji – dawało to poczucie jasności sytuacji

oraz gwarantowało wiedzę na temat aktualnego stanu prawnego). Wychowankowie wykazywali duże zainteresowanie uzyskaniem informacji na temat swojej aktualnej sytuacji prawnej.

Omawiana grupa zadań stanowiła niejako pierwszy etap obowiązkowo realizowanego w grupach internatowych programu dotyczącego edukacji prawnej.

- **wprowadzenie elementów profilaktyki uzależnień (wobec określonej grupy nieletnich)**

Realizacja tego zadania, z uwagi na niewielką liczbę nieletnich, deklarujących uzależnienie lub przyjmowanie środków psychoaktywnych odbywała się niezbyt często. Powyższe zagadnienia, szczególnie w pierwszym okresie pobytu w placówce izolacyjnej, nie były zbyt istotne czy interesujące dla samych nieletnich, którzy nie zauważali u siebie tego typu problemów – chociaż mieli krytyczny stosunek do stosowania substancji zmieniających świadomość.

- **wstępna pomoc nieletniemu w nawiązaniu i utrzymaniu systematycznego kontaktu z domem rodzinnym**

W przypadku nieletniego umieszczonego w Schronisku, realizacja tego zadania miała duże znaczenie dla zmniejszenia stresu związanego z izolacją. Praktycznie każdy z uczestników zajęć zainteresowany jest nawiązaniem kontaktu z rodzicami (napisaniem listu, uzyskaniem informacji na temat możliwości odwiedzin), czasami zdarzały się również prośby o telefoniczne przekazanie informacji. Nigdy nie było sytuacji, kiedy umieszczony w Schronisku nieletni nie był zainteresowany kontaktem z domem rodzinnym. Umożliwienie korespondencji od pierwszych dni pobytu w Schronisku zmniejsza poczucie pustki, osamotnienia, niepewności. Również w przypadku odpowiedzi na wysłany list, natychmiast był on przekazywany adresatowi.

Głównym jednak przedsięwzięciem pozostawało rozpoczęcie procesu uświadamiania nieletnim toksyczności ich dotychczasowych relacji z domem. Stanowiło to początek późniejszych prób podejmowanych w grupie przez wychowawców, a mających na celu zoptymalizowanie relacji rodzinnych.

- **nawiązanie indywidualnego kontaktu z nieletnim – rozwiązywanie spraw bieżących**

Zajęcia dotyczące rozmów na tematy osobiste dla nieletnich umieszczanych w Schronisku są trudne. Wynika to przede wszystkim z ich małej gotowości, i niewielkiego otwarcia na szczerze rozmowy z osobami dorosłymi. Bezpośrednio po przybyciu do placówki większość nieletnich jest nieufna, zamknięta w sobie, może nawet przestraszona i niepewna dalszych dni. U podopiecznych zauważalne są silne, negatywne emocje i napięcie, związane z nową sytuacją – sytuacją przymusu. Ciężko jest im zrozumieć, że dzięki dokonanej zmianie w życiu mogą osiągnąć realne korzyści. Głównym zadaniem prowadzących, podczas realizacji tej grupy zagadnień, było przeformułowanie problemu (nawiązanie pogłębionego kontaktu, podjęcie prób zmiany sposobów komunikacji z zamkniętej, jednostronnej na dwustronną, w miarę możliwości otwartą). Problemy wynikające podczas spotkań miały podłoże w braku umiejętności i otwarcia się na szczerze rozmowy z osobami dorosłymi. Do momentu umieszczenia w placówce nieletni zazwyczaj unikali rozmów z nauczycielami, pedagogami, kuratorami czy nawet rodzicami – swoje problemy najczęściej rozwiązywali przy udziale zdemoralizowanych kolegów. Nie mieli, lub nie chcieli mieć właściwych wzorców osobowych, nie uznawali autorytetów. Środowiska wychowawcze mało konsekwentnie uświadamiały im konsekwencje przejawianych zachowań. Dopiero w warunkach izolacji wychowankowie wychodzą z inicjatywą i prośbą dotyczącą pomocy w rozwiązywaniu ich

spraw bieżących (proszą o analizę pism sądowych, wytłumaczenie sytuacji nowych czy trudnych).

W warunkach Schroniska szczególnie istotne jest podjęcie próby nauczania wychowanka komunikowania się. Udrożnienie „kanałów” informacyjnych stanowi początek klasycznego procesu terapii zachowań.

- **zaklasyfikowanie nieletniego do grupy wychowawczej**

Należy podkreślić, że w SdN w Dominowie przebywała duża grupa nieletnich (z orzeczonymi środkami poprawczymi), która oczekiwała na skierowanie bądź przetransportowanie do odpowiedniej placówki. Obecność tychże nieletnich utrudniała klasyfikację nowych podopiecznych do grup wychowawczych z pełnym uwzględnieniem wymienionych w programie kryteriów (stopień demoralizacji, poziom lęku, kategoria popełnionego czynu, poziom intelektualny, stosunek do nauki, cechy osobowości). Taka sytuacja powodowała, że w części grup Schroniska zachowany był wymagany stan liczbowy podopiecznych i w związku z tym nieletni często trafiali do grup wychowawczych, w których po prostu były wolne miejsca.

- **prowadzenie bieżącej dokumentacji**

Założenie - w części metrykalnej - arkusza obserwacyjnego.

Analizując korzyści jakie wynikają z realizacji niniejszego programu dla naszego Schroniska należy stwierdzić, że wszyscy podopieczni trafiający do placówki od pierwszego dnia pobytu pozostają pod opieką kadry pedagogicznej dzięki czemu proces resocjalizacji inicjowany jest od momentu umieszczenia nieletniego w instytucji izolacyjnej.

Kształt programu socjokorekcyjnego (także jego modyfikacja) został dostosowany do potrzeb Schroniska. Objęcie wychowanka opieką pedagogiczną od pierwszych dni pobytu w placówce, w efekcie obniża występowanie niestosownych zachowań oraz wydarzeń nadzwyczajnych w trakcie dalszego pobytu – oczywiście nie można do końca przewidzieć wszystkich sytuacji.

Dotychczasowa realizacja zajęć socjokorekcyjnych potwierdziła (na podstawie obserwacji) wcześniejsze założenia mówiące o tym, że nieletni poddani oddziaływaniom będą:

- wykazywali niższy poziom stresu związanego z sytuacją umieszczenia w SdN;
- mieli mniej obaw dotyczących dalszego pobytu w placówce;
- bardziej otwarci na kontakty z kadrą pedagogiczną;
- utrzymywali kontakty (choćby tylko te korespondencyjne) z rodzicami i osobami bliskimi.

Równie znaczące jest to, że **podczas pierwszych dni pobytu wychowankowie nie dokonywali prób samoagresji**. Dzięki temu praca ze znaczącą grupą nieletnich jest łatwiejsza, młodzież lepiej adoptuje się do warunków placówki. Oczywistym pozostaje fakt, iż nikt nie zastąpi dziecku osób bliskich jednakże systematyczna praca, która jest nastawiona na niesienie pomocy, dawanie wsparcia korzystnie odbija się na relacjach z wychowankami.

Istotne znaczenie ma fakt, iż osoba realizująca omawiany program stale obserwuje nastroje nieletnich oraz ma wgląd w przeżywane przez wychowanków stany. W przypadku wystąpienia trudności emocjonalnych jej działania nastawione są na niwelowanie stresu, udzielenie rozsądnego wsparcia. Dlatego wczesne podjęcie wszelkich działań korygujących postawy, poglądy, zachowania nieletnich jest korzystne dla całego procesu resocjalizacji.

Analizując korzyści jakie wynikały z realizacji omawianego programu dla samych wychowanków wymienić można fakt, iż nieletni w zasadzie od pierwszych chwil pobytu w SdN mieli świadomość warunków w jakich się znaleźli, czyli każdy z chłopców od samego początku miał jasno postawione wymagania, znał własne prawa - co

powodowało pełniejsze zrozumienie sytuacji przymusu jaką jest pobyt w placówce. Szybkie przełamanie nieufności, lęku, negatywizmu, wrogości niewątpliwie zmniejszało napięcie emocjonalne związane z izolacją. Praca w z nieletnimi zmierzała w kierunku prób zmiany stylu komunikacji podopiecznego ze światem ludzi dorosłych; od komunikacji zamkniętej, ukrytej, jednostronnej do w miarę jawnej, otwartej, a przede wszystkim dwustronnej. Prowadzone zajęcia dodatkowo przyczyniały się do nabycia nowych umiejętności interpersonalnych.

Zauważyć należy, że pomimo życzliwego stosunku prowadzących niejednokrotnie dochodziło do sytuacji, kiedy zostały uświadomione nieletniemu ograniczenia i niedostatki wynikające z jego środowiska wychowawczego. „Destrukcyjny” wpływ spotkań zdarzał się również w chwilach uświadomienia uczestnikowi spotkania: faktycznej sytuacji społeczno – prawnej, dotychczasowego pasożytniczego i bezobowiązkowego trybu życia, negatywnego wpływu osób które wcześniej wydawały się atrakcyjne, braku akceptacji zachowań naruszających porządek i bezpieczeństwo społeczne. Oczywiście takie sytuacje wywoływały chwilowe obniżenie nastroju. Jednak pamiętać należy, że po umieszczeniu w Schronisku nie może być miejsca na działania promujące dotychczasowe formy zachowań nieletnich, ich wybielanie, stawianie w korzystniejszym świetle. W tej sytuacji chwilowe straty poznawczo – emocjonalne, które towarzyszyły osobom objętym tym programem, przy rozsądnym wsparciu, pokazaniu innych możliwości rozwiązania – w efekcie końcowym doprowadzały do realnych korzyści. Nieletni wzmacniali własną kontrolę wewnętrzną, uczyli się odraczania przy zaspokajaniu własnych potrzeb – bez szkody dla otoczenia. Ponadto korekcie ulegały pewne pojęcia moralne – zmianie ulegał realny obraz świata.

Z uwagi na zmieniające się warunki wewnątrz placówki - między innymi przeprowadzone remonty w Izbie Przejściowej, tym samym kierowanie nowoprzybyłych nieletnich do wymienionych pomieszczeń – założono realizację zajęć socjokorekcyjnych w układzie do 14 dni (zgodnie z § 51. 1. RMS z dnia 17.10.2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich).

Zmianie uległ także skład osobowy pracowników Zespołu Diagnostycznego, tym samym prowadzeniem zajęć zgodnie z omawianym programem zajmowały się inne osoby. Zajęcia prowadzili: M. Bloch – Kaczka, T. Wach, K. Lewandowska, A. Włodarczyk – Dziadosz (od 04.05.2004 r.). Mając na uwadze powyższe założono, że czas do końca roku szkolnego 2003 / 04 pozostanie okresem przejściowym – systematyzującym dotychczasowe doświadczenia w pracy z nieletnimi umieszczanymi w Izbie Przejściowej. Chodziło także o udoskonalenie, dostosowanie form i metod pracy z wychowankami.

Dokonana weryfikacja a w szczególności analiza i doświadczenia prowadzących zajęcia przyniosły efekt w postaci opracowania programu w następującym układzie:

I. ZASADY PRACY Z NIELETNIM:

1. Bezpośredniego, zindywidualizowanego kontaktu z nieletnim.
2. Jawności wszelkich poczynań wobec nieletnich.
3. Uwzględnienia indywidualnych cech osobowości nieletniego.
4. Ochrony pobytu i bezpieczeństwa wewnętrznego.
5. Prowadzenia szeroko pojętej współpracy z organem do dyspozycji którego pozostaje nieletni (sądy, prokuratura).
6. Oddziaływania systemowego wobec środowisk nieletnich, próba włączenia do współpracy rodziców (opiekunów), kuratorów, pracowników służby zdrowia itd.

II. CELE I ZADANIA PRACY PEDAGOGICZNEJ Z NIELETNIM TRAFIAJĄCYM DO IZBY PRZEJŚCIOWEJ:

1. Dążenie do wzrostu poczucia bezpieczeństwa jednostki, weryfikacja możliwości niwelowania wpływów negatywnych subkultur młodzieżowych.
2. Podjęcie próby kształtowania pozytywnych relacji nieletnich z kadrami Schroniska.
3. Podjęcie próby kształtowania pozytywnych relacji wychowanków z rówieśnikami.
4. Uświadomienie nieletnim ograniczeń wynikających z niedostatków ich własnego środowiska i aktualnej sytuacji społeczno – prawnej.
5. Stała diagnoza nastrojów nieletnich i poczucia ich własnego bezpieczeństwa (niwelacja stresu).
6. Udzielanie wsparcia emocjonalnego, informacyjnego i psychopedagogicznego nieletnim.
7. Komentarz sytuacji społeczno – prawnej nieletnich oraz pełna analiza tej sytuacji przy udziale samych nieletnich.

III. ZAŁOŻENIA OGÓLNE PRACY Z NIELETNIM PRZEBYWAJĄCYM W IZBIE PRZEJŚCIOWEJ:

Sfera emocjonalno – uczuciowa i wolicjonalno – normatywna:

- wykazywanie konieczności dostosowania się do wymogów regulaminowych;
- wykazanie związku pomiędzy zachowaniem się nieletnich, a rozwojem ich sytuacji społeczno – prawnej;
- kształtowanie samokontroli;
- rozwój i wzmocnienie kontroli wewnętrznej, odraczenie zaspokajania potrzeb;
- osłabienie atrakcyjności osób o oddziaływaniach antagonistyczno – destrukcyjnych, rozwój pozytywnych nastawień wobec osób i środowisk społecznie akceptowanych, wzmocnianie konkurencyjnych motywacji, aspiracji, korekta pojęć moralnych;
- wzmocnianie działań społecznych, podkreślanie ich wartości, celowości;

Sfera poznawczo – intelektualna:

- rozwijanie zainteresowań;
- podjęcie próby pobudzania aspiracji w zakresie ukończenia szkoły, ukazanie perspektyw podjęcia pracy po ukończeniu nauki zawodu;
- kształtowanie realnego obrazu świata;
- rozpoczęcie kształtowania krytycznej postawy wobec siebie i innych;
- rozwijanie nawyków systematycznej pracy, umiejętności koncentracji, planowania;

Sfera behawioralna:

- uczenie sposobów zaspokajania własnych potrzeb bez szkody dla otoczenia;
- przełamanie niechęci do pracy, wskazanie jej atrakcyjnej strony;
- uczenie umiejętności dialogu z otoczeniem, szczególnie w aspekcie „bezpieczeństwa rozmówcy”;
- uświadamianie toksyczności stosowania środków psychoaktywnych i alkoholu;
- kształtowanie nawyków higienicznych i organizacyjnych;
- kształtowanie umiejętności rozwiązywania problemów i podejmowania decyzji bez konieczności stosowania przemocy.

IV. ZADANIA SZCZEGÓŁOWE REALIZOWANE Z NIELETNIMI PRZEBYWAJĄCYMI W IZBIE PRZEJŚCIOWEJ:

L. p.	Zadania	Sposoby realizacji
1.	Nawiązanie kontaktu z nieletnim, zapoznanie go z warunkami pobytu w SdN w Dominowie:	<ul style="list-style-type: none"> • analiza sytuacji społeczno – prawnej nieletniego (historia życia) – w sytuacji diagnozowanych obciążeń psychiatrycznych – zob. pkt. 6; • udzielenie informacji na temat treści postanowienia o umieszczeniu w Schronisku (w razie konieczności dostarczenie kopii); • uświadomienie nieletniemu celu pobytu w placówce; • zapoznanie wychowanka z regulaminem SdN (prawa, obowiązki, nagrody, środki dyscyplinarne), jak też konsekwencjami łamania jego ustaleń; • omówienie roli poszczególnych działów Schroniska: internat, szkoły, warsztaty szkolne; • uświadomienie nieletniemu możliwości korzystania z pomocy psycho – pedagogicznej; • uświadomienie nieletniemu możliwości korzystania z pomocy i opieki lekarskiej; • dążenie do wdrażania nawyków higieniczno – sanitarnych;
2.	Elementy wstępnej edukacji prawnej dotyczącej nieletnich:	<ul style="list-style-type: none"> • ogólne zapoznanie z obowiązującymi uregulowaniami zawartymi w poszczególnych aktach prawnych: upn, rozporządzenia, kk – dotyczy przepisów wymienionych w postanowieniu o umieszczeniu w Schronisku konkretnego nieletniego; • omówienie toku czynności organu do dyspozycji którego nieletni pozostaje; • pomoc nieletnim w formułowaniu ważnych dla nich pism: podania, prośby, skargi, wnioski; • pomoc w rozwiązywaniu bieżących wątpliwości; • zapoznanie nieletnich z zawartością ich akt osobowych – omówienie poszczególnych części;
3.	Wstępna pomoc nieletniemu w nawiązaniu i utrzymaniu kontaktu z domem rodzinnym:	<ul style="list-style-type: none"> • poinformowanie nieletnich o możliwości i zasadach kontaktów z rodziną (korespondencja, odwiedziny); • pomoc w napisaniu listu (dostarczenie papieru, długopisu, kopert) – przekazanie do

		<p>sekretariatu celem wysłania;</p> <ul style="list-style-type: none"> • nawiązanie (w miarę potrzeb) kontaktu telefonicznego lub bezpośredniego z rodzicami nieletniego;
4.	Nawiązanie indywidualnego kontaktu z nieletnimi – rozwiązywanie spraw bieżących:	<ul style="list-style-type: none"> • inicjowanie rozmów na tematy osobiste; • rozwijanie wglądu w siebie, samoświadomości, umiejętności komunikowania się; • uświadomienie motywów i konsekwencji zachowań bezpośrednio rzutujących na aktualną sytuację społeczną podopiecznego; • pomoc w odreagowaniu emocji i napięć związanych przede wszystkim z sytuacją przymusu, jaką jest umieszczenie w Schronisku; • próba uświadomienia podopiecznemu pozytywów płynących z dokonanej w jego życiu zmiany związanej z izolacją; • ukazanie korzyści i strat wynikających z różnych zachowań związanych ze spostrzeganiem otoczenia społecznego; • uświadomienie znaczenia wiedzy i zdobycia wykształcenia – wskazanie nieletniemu możliwości edukacyjnych;
5.	Wprowadzenie (inicjacja) elementów profilaktyki uzależnień (wobec określonej grupy nieletnich):	<ul style="list-style-type: none"> • uświadomienie szkodliwości (konsekwencji) stosowania substancji psychoaktywnych; • w przypadku nieletnich uzależnionych: <ul style="list-style-type: none"> - konsultacja sytuacji z lekarzem psychiatrą; - pomoc w bieżącym rozładowaniu napięć emocjonalnych wynikających z objawów zespołu abstynenckiego;
6.	Oddziaływania specjalistyczne wobec nieletnich obciążonych psychiatrycznie:	<ul style="list-style-type: none"> • warunkiem wstępnym jest włączenie psychiatry do oddziaływań na tym poziomie; • bieżąca konsultacja potrzeb; • koordynowanie przypadku;
7.	Zaklasyfikowanie nieletniego do grupy wychowawczej:	<ul style="list-style-type: none"> • Uwzględnienie następujących kryteriów: <ul style="list-style-type: none"> - Określenie gotowości nieletniego do opuszczenia Izby Przejściowej przed upływem 14 dnia pobytu; - zalecenia organu wydającego postanowienie o umieszczeniu w SdN; - stopień demoralizacji (poziom lęku, agresji – incydenty z dotychczasowej historii życia); - kategoria popełnionego czynu; - poziom intelektualny; - cechy osobowości (jakość samokontroli, system potrzeb, umiejętności

		społeczne);
8.	Dokumentacja:	<ul style="list-style-type: none"> wypełnienie arkusza „Sytuacja społeczno – prawna nieletniego przebywającego w SdN w Dominowie” znajdującego się w aktach osobowych wychowanka; każdorazowo kontakt z nieletnim jest odnotowywany w „Księdze ewidencji nieletnich umieszczonych w Izbie Przejściowej SdN w Dominowie” znajdującej się w Izbie Przejściowej;

Niektóre części programu są ściśle skorelowane z autorskimi programami realizowanymi przez wychowawców w toku pracy z grupami internatowymi.

Realizatorzy programu:

- pedagodzy;
- psycholodzy;

Formy realizacji:

- rozmowa indywidualna (rozmowy kierowane, wspierające, informujące, pogadanka);
- samodzielna praca nieletniego;

Przewidywana jest ewaluacja skuteczności programu.

Zakłada się, że nieletni poddani oddziaływaniom określonym w niniejszym programie będą wykazywali następujące cechy:

- niższy poziom stresu związanego z sytuacją umieszczenia w tutejszym Schronisku;
- będą rzadziej gotowi do podjęcia prób agresji i samoagresji;
- będą lepiej rozumieli swoją sytuację społeczno – prawną;